

4. በዚህ ፍ/ቤት የተደረገውን ክርክር ወጪና ኪሣራ ስራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ም.አ

የሰ/መ/ቁ. 46613

ሰኔ 24 ቀን 2002 ዓ.ም.

ዳኞች:- ሐጎስ ወልዳ

ሐ.ሩት መለሠ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች:- ወ/ሮ ኑኑ ሸህሞሎ - ቀረበ ጠ/ሰለሞን ታደሰ ቀረቡ።

ተጠሪ:- ወ/ሮ አሰገድች ጫኔ - ጠ/መስፍን ጌታቸው ቀረቡ።

ፍ ር ድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ የጀመረው በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ነው። አመልካችና አቶ አለም ባሕታ በሚከራከሩበት ጉዳይ ለክርክር ምክንያት የሆነው ቤት ታግዶ እንዲቆይ ትዕዛዝ በመስጠቱ ተጠሪ እግዱ እንዲነሳሳቸው አመልክተዋል። በማመልከቻቸውም ከሥር ተከሣሽ ጋር ባልና ሚስት እንዳልሆኑና ተከሣሹ የተጠሪን ፈቃድ ሳያገኙ የቤቱን ካርታ አስይዘው በመበደራቸው ቤቱ የታገደ በመሆኑ እግዱ እንዲያነሳሳቸው ፍ/ቤቱን ጠይቀዋል። አመልካች ለቀረበው አቤቱታ በሰጡት መልስ ተጠሪና የስር ተከሣሽ እንደ ባልና ሚስት አብረው በሚኖሩበት ጊዜ የተፈራ ንብረት በመሆኑ የጋራ ንብረት ስለሆነ እግዱ ሊነሳ አይገባም በማለት ተከራክረዋል። ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ በሁለቱ መሃከል እንደ ደባልና ሚስት አብሮ የመኖር ሁኔታ ስላለ እና ንብረቱም በግንኙነቱ ውስጥ የተፈራ ስለሆነ እግድ እንዲነሳ የቀረበውን ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት ጥያቄውን ውድቅ አድርጎታል። ተጠሪ በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርበው ፍ/ቤቱ የግራ ቀኙን ክርክር ሰምቶ በተሻሻለው ቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 106/3/ መሠረት በሁለት ሰዎች መሃከል እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖርን ሁኔታ የሚረጋገጠው በግንኙነቱ ውስጥ ያሉት ሰዎች ጠያቂነት ብቻ እንጂ በሌላ ሰነድ ወገን ጥያቄ አይደለም፤ ቤቱን በሥር ተከሣሽ ስም ባለመሆኑና የመያዣ ውሉም ስላልተመዘገበ ውሉ ፈራሽ ነው በማለት የሥር ፍ/ቤት የሰጠውን ውሣኔ በመሻር በቤቱ ላይ የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ እንዲነሳ ወስኗል። አመልካች በዚህ ውሣኔ ላይ ለፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን ፍ/ቤቱ የቀረበውን ይግባኝ ሰርዞታል።

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። አመልካች በቅሬታቸው ከጋብቻ ውጪ እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ሁኔታ ስለመኖሩ ማስረዳት የሚችል በግንኙቱ ውስጥ ያሉት ብቻ ናቸው መባሉ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነው ብለዋል። ችሎቱም ይህንን ነጥብ ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ተጠሪ ክርክራቸውን በጽሁፍ አቅርቦዋል። ችሎቱም መዘገቡን እንደሚከተለው መርምሯል።

ተጠሪ በሥር ፍርድ ቤት ባቀረቡት ማመልከቻ ከሥር ተከላኝ ጋር ከጓደኝነት የዘለለ ግንኙነት የሌላቸው መሆኑን ገልፀው ተከላኝ ያለ እሳቸው ፈቃድ ካርታቸውን አስይዞ በመበደሩ ምክንያት ቤታቸው መታገዱ አግባብ አለመሆኑን ተከራክረዋል። አመልካች በበኩላቸው በሰበር ተከላኝና በተጠሪ መሃከል እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ሁኔታ መኖሩን ተከራክረዋል። ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ሁኔታ ማስረዳት የሚችሉት በግንኙቱ ውስጥ ያሉት ሰዎች ብቻ ናቸው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል። ይሁን እንጂ የተሻሻለው ቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 98፣ 99 እና 106 በአንድ ወንድና በአንዲት ሴት መሃከል እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ሁኔታ አለ የሚባለው መቼ እንደሆነና የግንኙነቱ መኖር በምን አይነት መንገድ ማስረዳት እንደሚቻል ከሚያመለክቱ በቀር ግንኙነት ስለመኖሩ ለማስረዳት መጠየቅ የሚችሉት በግንኙቱ ውስጥ ያሉት ሰዎች ብቻ እንዲሆኑ ገደቦ ያስቀመጠው ነገር የለም። በአንቀጽ 106/3/ ግንኙነት መኖሩን “አንደኛው ወገን ለማስረዳት የቻለ እንደሆነ” በማለት የተቀመጠው በግንኙቱ ውስጥ ያሉት ሰዎች መሃከል የሚነሳውን ክርክር ታሳቢ በማድረግ እንጂ ሌላ 3ኛ ወገን ግንኙነቱን ማስረዳት እንዳይችል ለመከላከል አይደለም። በመሆኑም የግንኙነቱ መኖር አለመኖር በሶስተኛ ወገኖች መብት ላይ የሚያስከትለው ውጤት ካለ ይኸው ሶስተኛ ወገን ግንኙነቱን ከማስረዳት የሚከለክለው የሕግ መሠረት ስለሌለ የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ግንኙነት መኖሩን ማስረዳት የሚችሉት በግንኙነቱ ውስጥ ያሉት ሰዎች ብቻ ናቸው በማለት የደረሰበት መደምደሚያ የሕግ ስህተት ያለበት ነው።

በሌላ በኩል ግን በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ ማመልከቻ ያቀረቡት ንብረቱ ነው በሚሉት ቤት ላይ የተሰጠው እግድ እንዲነሳቸው ነው። በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 158 መሠረት በተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ቅሬታ የተሰማው ወይም ያለአግባብ ነው የሚለው ወገን ለፍ/ቤት ጥያቄ ሲያቀርብ ፍ/ቤቱ በቂ ምክንያት መኖሩን ያመነ ከሆነ የሰጠውን የእግድ ትዕዛዝ ማሻሻል፣ ማንሣት ወይም ጨርሶ መሰረዝ ይችላል። ተጠሪ እግዱ ይነሳልኝ የሚሉት ቤቱ የግል ንብረቱ ነው በማለት ነው። አመልካች በበኩላቸው በተጠሪና በሥር ከሣሽ መሃከል እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ሁኔታ ያለና ንብረቱም የተፈራው በዚህ ግንኙነት ውስጥ በመሆኑ የተጠሪ ጥያቄ ውድቅ እንዲሆን አመልክተዋል። ፍ/ቤቱም በዚህ ጉዳይ በዋናነት ሊያስተናግድ የሚገባው የእግድ ትዕዛዝ ሊነሳ ይገባል? አይገባም? የሚለው ቢሆንም ከዚህ አልፎ በተጠሪና በሥር ተከላኝ መሃከል በሕግ የታወቀ ግንኙነት መኖር አለመኖሩ እንዲሁም የንብረቱን ባለቤት አስመልክቶ ውሳኔ አሳርፏል። ከመዘገቡም መረዳት እንደሚቻለው እነዚህ ጉዳዮች በዋና ጭብጥነት ተይዘው በመደበኛ የሙግት ስርዓት ተገቢው ክርክርና ማስረጃ ቀርቦባቸው የተወሰኑ አይደሉም። የተሰሙት ምስክሮች የሰጡት ምስክርነትም ቢሆን የተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 106 የሚያስቀምጠውን ሁኔታ የሚያሟላ መሆን አለመሆኑ ሳይመዘን እንዲሁም ቤቱ የተሰራው መቼ እንደሆነ ሳይረጋገጥ የተሰጠው ውሳኔ የተጠሪን መብት በእጅጉ የሚጎዳ መሆኑን መረዳት ችለናል። ፍ/ቤቱ እግድ የተሰጠበት ንብረት የተጠሪ የግል ንብረት ለመሆኑ በቂ ማስረጃ ያልቀረበለት ከሆነ የተጠሪን የእግድ ይነሳልኝ ጥያቄ ውድቅ ማድረግ እንጂ በጭፍጫፊ ጉዳይ መደበኛ ክርክርና ማስረጃ ሳይቀርብና ጉዳዩ በአግባቡ ሳይመረመር ተጠሪ ከሥር ተከላኝ ጋር ያላቸውን ግንኙነትና የንብረት ባለቤትነት መብት በማረጋገጥ የሰጠው ውሳኔ የሙግት ስርዓትን ያልተከተለና ስነ ሥርዓታዊ ግድፈት የተፈፀመበት ነው። በሌላ በኩል ግን ምንም እንኳን ተጠሪ በንብረቱ ላይ ያላቸውን መብት በሌላ መንገድ የማረጋገጥ መብታቸው እንደተጠበቀ ሆኖ በሥር ፍ/ቤት ዕግድ የተሰጠበት ንብረት የተጠሪ የግል ሃብት መሆን አለመሆኑ በበቂ ሁኔታ ስላልተረጋገጠ በንብረቱ ላይ የተሰጠው እግድ እንዳይነሳ የሥር ፍ/ቤት የሰጠው ትእዛዝ ተገቢ ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም ተከታይ ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሣ ኔ

ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 69894 ታህሣሥ 25 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ እና የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 43288 መጋቢት 25 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ ተሸሯል።